Maarit Lindström 24.10.2022

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto
stiina.hyrri@eduskunta.fi

HE 154/22 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Pyydettynä lausuntona hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioesityksestä Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

Yleinen talouspolitiikka

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen talousarvioesitys vuodelle 2023 on 80,5 mrd. euroa. Ehdotettu määrärahataso on 15,6 mrd. euroa suurempi kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Menojen kasvua selittää erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen siirtyminen kunnilta valtiolle. Käytännössä tämä tarkoittaa hyvinvointialueiden aloitusta vuonna 2023. Budjetin alijäämä on 8,1 mrd. euroa vuonna 2023.

Hallituksen talousarvioesityksen lähtökohta on talousnäkymä, jota värittää epävarmuus, pula energiasta, nopea inflaatio, rapautuva ostovoima ja nousevat korot, jotka leikkaavat kulutusta ja investointien kasvua. Vastatakseen tähän haasteeseen hallitus keskittyy erityisesti kotitalouksien ja kuluttajien aseman turvaamiseen inflaation ja nousevien energiahintojen paineessa. Hallitus perustelee myös talouspolitiikan lähtökohtiaan kriisinäkökulmalla. Metsäteollisuus ry näkee, että rakenteellisten ongelmien korjaustoimia on jo pitkään siirretty eteenpäin. Toimintaympäristöä koskevat haasteet ja heikkenevä talouskasvunäkymä ei tule helpottumaan lähivuosina, minkä vuoksi toimiin olisi ryhdyttävä systemaattisesti ja pitkäjänteisesti mahdollisimman pian.

Metsäteollisuuden toimialan näkökulmasta vuoden 2023 budjettiesitys on sirpalemainen, joskin siinä on monia yksittäisiä alueita, joissa esitetyt toimenpiteet ovat alan näkemyksen mukaisia. Tällaisia on löydettävissä esimerkiksi tki-rahoituksen päälinjauksista ja Itä-Suomen elinvoimaa sekä raakapuunhankintaa edistävistä toimista. Sen sijaan isommassa kuvassa talouskasvun, tuottavuuden tai kansainvälisen kilpailukyvyn pitkäjänteiseen edistämiseen tähtäävät toimet jäävät melko vähäisiksi.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Hallitus jatkaa panostuksiaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan. T&K-rahoituksen kokonaissumaksi arvioidaan 2,4 mrd. euroa vuonna 2023. Summa sisältää hallituskaudella aiemmin päätetyt panostukset yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja Suomen Akatemian rahoitukseen. Metsäteollisuuden kannattamista rahoituseristä myönteistä tässä budjettiesityksessä on ainakin veturiyritysrahoituksen 60 miljoonan

euron valtuutus Business Finlandille sekä 12 miljoonan euron valtuutus ravinnekierrätykseen liittyviin t&k-hankkeisiin. Luonnonvarakeskuksen rahoitusta esitetään laskettavaksi noin neljällä miljoonalla eurolla. Osa leikkauksesta kohdistetaan tutkimukseen ja osa Luonnonvarakeskuksen viranomaistoimintaan, kuten metsien inventointiin, metsänjalostukseen ja puutavaran mittaukseen.

Hallitus jatkaa t&k:ta koskevilla esityksillään tavoitetta nostaa t&k-menoja Suomessa ja sitä kautta lisätä t&k-toimintaa maassa. Hallitus on linjannut, että se ottaa käyttöön myös t&k-verovähennyksen yrityksille vuonna 2023. Tällä verokannustimella se pyrkii täydentämään yrityksille suunnattujen suorien t&k-tukien kokonaisuutta yritysten itse valitsemilla innovaatiotoiminnan alueilla. Tätä voi pitää lähtökohtaisesti hyvänä täydentävä instrumenttina nykyisille pääasiassa suoriin tukiin perustuville tki-instrumenteille.

Metsäteollisuuden näkökulmasta tutkimus- ja kehitystoimintaa koskeva politiikka on kuitenkin edelleen liian keskittynyt julkisten t&k-menojen kasvattamiseen. Niiden on syytä keskittyä entistä enemmän myös järjestelmän kehittämiseen uusia liiketoimintojen synnyttämiseksi, tutkimustulosten kaupallistamiseksi tai niiden skaalaamiseksi.

Energiakriisiä koskevat toimenpiteet

Energiakriisi on vaikuttanut suuresti kansalaisten ostovoimaan. Sähkön hinnannousun vaikutusten rajoittaminen kansalaisille nousi budjettiriihen kärkiteemaksi. Teollisuudelle kustannusten nousuun ei ole osoitettu helpotuksia, vaikka sähköistämistuki olisi ollut valmis komponentti energiaintensiivisen teollisuuden kustannusten nousun rajoittamiseksi. Kesällä voimaan saatettu sähköistämistuki tosiasiallisesti heikensi tuen tasoa suhteessa aiempaan päästökauppakompensaatioon. Lisäksi vuosittainen 150 miljoonan euron budjettikatto tarkoittaa nykyisellä päästöoikeuden hintakehityksellä vielä selvästi 25 prosenttia alempaa tuki-intensiteettiä. Palautuksen leikkaaminen entisestään nostaa merkittävästi teollisuuden sähkönkäytön kustannuksia Suomessa, mikä ei edistä sähköistämistä.

Metsäteollisuus ry:n arvion mukaan windfall-vero tai tuottokatto-tyyppiset ratkaisut energian hintakriisin ratkaisemiseksi voivat aiheuttaa arvaamattomia ja tarkoittamattomia vaikutuksia esimerkiksi tuottajien investointihalukkuuteen ja sähkön tarjontaan. Kriisin kestoa on vaikeaa arvioida, mutta selvää on, että yhteiskunnan sähköistämisen tavoitteet tulevat vaatimaan lisää puhdasta sähköntuotantoa. Investoinnit puhtaaseen sähköntuotantoon ovat välttämättömiä myös kriisistä ulospääsemiseksi.

Suomessa yrityksiä ei toistaiseksi ole juurikaan tuettu, kun energian hinta on noussut. Sen sijaan julkista rahaa käytetään vihreän siirtymän edellyttämiin investointeihin. Jälkimmäiset ovatkin tärkeitä tulevaisuuden päästöttömän sähköntuotannon varmistamiseksi. On kuitenkin välttämätöntä seurata ja arvioida huolella eri maiden yrityksiin kohdistuvia energiatukitoimenpiteitä. Ne voivat vaikuttaa energiaintensiivisen teollisuuden ja muunkin yritystoiminnan kilpailuedellytyksiin tavalla, joka voi olla omiaan

merkittävästi haittaamaan tasavertaisia kansainvälisiä kilpailuedellytyksiä (level-playing-field) Euroopassa.

Perusväylänpito

Budjettiesityksessä myönteistä on kustannusten nousun huomiointi liikennehankkeissa 0,4 mrd. eurolla. Perusväylänpitoon suunnataan tästä summasta 50 miljoonaa euroa. Suunta on oikea, vaikka ei riittävä väylien korjausvelan kasvun pysäyttämiseen. Kustannustason nousu vaikuttaa myös käynnissä olevien liikennehankkeiden kokonaiskustannuksiin, minkä vuoksi tarvetta valtuuskorotuksiin arvioidaan todennäköisesti syksyn lisätalousarvioesityksen ja täydentävän esityksen yhteydessä.

Metsäteollisuuden toimialalle myönteistä on Karjalan radan ja Savon radan investointiohjelman mukaisten hankkeiden edistäminen. Puunkuljetusten loppuminen Venäjältä lisää pysyvästi puunkuljetuskapasiteetin tarvetta itäisessä Suomessa. Itä-Suomen tukipakettiin liittyen vuonna 2023 toteutetaan mm. hanke Syrjäsalmen ratasillan uusimiseksi. Lisäksi alueellista kuljetustukea laajennetaan sekä käynnistetään selvitys uuden, raaka-ainekuljetuksiin keskittyvän alueellisen väliaikaisen kuljetustuen käyttöönottamiseksi. Näitä Metsäteollisuus ry pitää vallitsevissa muuttuneissa olosuhteissa suotavina, kun puukuljetusten virrat ja kysyntä kohdistuu aiempia vuosia vahvemmin kotimaahan korvaamaan Venäjältä aiemmin tuotua raakapuuta.

Hallitus esittää sinänsä positiivista 10 miljoonan euron määrärahaa yksityistieavustuksiin huoltovarmuuden ja kotimaisen puun saatavuuden varmistamiseksi. Kokonaisuudessaan yksityistieavustuksiin annettava tuki kuitenkin pienenee. Väylämaksun puolitusta kuitenkin jatketaan, mitä Metsäteollisuus ry pitää perusteltuna Suomen talouskasvunäkymien heikentymisenkin vuoksi.

Metsätalous

Hallitus esittää merkittävää leikkausta kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain mukaisiin puuntuotannon tukiin. Vuodelle 2023 esitetään puuntuotannon kestävyyden turvaamisen momentille 47,5 miljoonaa euroa, eli arviomäärärahan määrää esitetään pienennettäväksi lähes 10 miljoonalla eurolla kuluvaan vuoteen verrattaessa. Metsäteollisuus ry pitää esitystä valitettavana, koska metsien kasvua ja hiilensidontaa tulisi nimenomaan edistää aktiivisen metsänhoidon kautta. Metsätalouteen suunnatut julkiset kannusteet ovat tutkitusti lisänneet yksityisiä metsätalouteen kohdistuvia investointeja.

Metsäteollisuus ry

Paula Lehtomäki
toimitusjohtaja